

**TYÖELÄMÄ- JA TASA-
ARVOVALIOKUNNAN LAUSUNTO
19/2006 vp**

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2007

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Eduskunta on 15 päivänä syyskuuta 2006 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi valtion talousarvioesityksen vuodelle 2007 (HE 122/2006 vp). Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on päättänyt antaa toimialaansa koskevan lausunnon talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kansliapäällikkö Markku Wallin, johtaja Matti Salmenperä, talousjohtaja Jukka Lumenko, ylitarkastaja Sirpa Liljeström, työmarkkina-neuvos Tuija Leminen, hallitusneuvos Päivi Kerminen, hallitusneuvos Mikko Salmenoja, neuvotteleva virkamies Meri-Sisko Eskola ja erikoissuunnittelija Tero Mikkola, työministeriö
- apulaisosastopäällikkö Raimo Ikonen, hallitusneuvos Esko Salo, neuvotteleva virkamies Olli Hämäläinen, hallitussihteeri Antti Janas, ylitarkastaja Ritva Partinen ja projektipäällik-

kö Hanna Onwen-Huma, sosiaali- ja terveysministeriö

- osaamiskeskuksen johtaja Hilikka Riihimäki, Työterveyslaitos
- apulaispiiripäällikkö Kaarina Myyri-Partanen, Uudenmaan työsuojelupiiri
- toimistonjohtaja Ann-Marie Turja, Kemi-Tornion työvoimatoimisto
- toimistonjohtaja Olli Vihanta, Virtain työvoimatoimisto
- koulutus- ja työvoimapolitiittinen sihteeri Sanna Siekkinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- koulutus- ja työvoimapolitiittinen asiamies Ralf Sund, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- lakimies Jarmo Pätäri, Akava ry
- asiantuntija Mikko Räsänen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- johtaja Rauno Vanhanen, Suomen Yrittäjät ry
- puheenjohtaja Lea Karjalainen, Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö TVY ry.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Työllisyystilanteen ja työhallinnon määrärahojen kehitys

Työllisyyden kasvu on parin viime vuoden ajan ollut vahvaa. Myönteisen kehityksen odotetaan edelleen jatkuvan vaikkakin hidastuen. Työttömyysasteen arvioidaan ensi vuonna alenevan 7,4 prosenttiin.

Elokuussa 2006 työttömiä työnhakijoita oli reilu 243 000, jossa oli vähennystä viime vuoden elokuusta noin 26 000. Työttömien määrä on vähentynyt kaikilla alueilla, ja vain Savukoskella on enää yli 20 %:n työttömyysaste, kun vuotakaikista aiemmin tällaisia kuntia oli vielä kahdeksan. Ikäryhmittäin tarkasteltuna vähennystä on ollut kaikissa muissa ikäryhmissä paitsi yli 60-vuotiaissa. Myös pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt.

Työvoimapolitiikan toimeenpanoon esitetään 1 552,5 miljoonaa euroa, jossa on vähennystä viime vuodesta noin 16 miljoonaa euroa. Aktiivitoimenpiteiden piirissä arvioidaan olevan keskimäärin 96 500 henkilöä, jolloin aktivointiaste nousee 28 prosenttiin työttömistä ja työvoimapolitiittisten toimenpiteiden piirissä olevista. Työvoimakoulutusta arvioidaan hankittavan noin 6,4 miljoonaa opiskelijatyöpäivää, mikä on noin 0,5 miljoonaa opiskelijatyöpäivää vähemmän kuin tänä vuonna.

Valiokunta toteaa tyydytyksellä työttömyydessä tapahtuneen vähentymisen. Suhteutettuna laskevaan työttömien määrään myös työhallinnon määrärahojen voidaan katsoa olevan tyydyttävällä tasolla. Valtion talouden tilanne ja noususuhdanne huomioon ottaen olisi kuitenkin perusteltua panostaa nyt esitettyä enemmän rahaa työvoimatoimenpiteiden tehostamiseen ja edesauttaa näin vaikean rakennetyöttömyyden purkamista.

Valiokunta korostaa, että työvoimapolitiikan toimeenpanoon tarkoitettujen määrärahojen käyttöä tulee tarkoin seurata ja huolehtia siitä, että vapaata rahoitusta ohjataan ajoissa sellaisil-

le työvoimatoimistoille, joiden alueella on tarvetta ja valmiuksia niiden käyttöön.

Työllisyysasteen nostamiseksi tulisi tehostaa toimia vammaisten, vajaakuntoisten, pitkäaikaistyöttömien ja maahanmuuttajien työllistämiseksi. Mielenterveyssyistä eläkkeellä oleville tulisi luoda mahdollisuuksia työelämään palaamiselle.

Työllisyysmäärärahoilla työllistettävien määrä nousee talousarvioesityksen mukaan selvästi yksityisen sektorin osalta ja jonkin verran myös kuntien osalta, mutta valtiolle työllistämistä esitetään edelleen alennettavaksi. Viitaten valiokunnan aiemmissa budjettilausunnoissa (TyVL 18/2002 vp, TyVL 4/2003 vp, TyVL 14/2004 vp ja TyVL 12/2005 vp) esitettyihin perusteluihin, valiokunta pitää valtiolle työllistämisen vähentämistä ongelmallisena erityisesti korkeimman työttömyyden alueiden ja vaikeimmin työllistettävien työttömien kannalta.

Hallitus esittää varattavaksi yhteensä 30 miljoonaa euroa valtioneuvoston käytettäväksi rakennemuutosten työllisyydelle ja tuotantotoiminnalle aiheuttamien ennalta arvaamattomien häiriöiden lieventämiseen. Valiokunta pitää tätä esitystä alueellisesti vaikeiden työttömyystilanteiden lievittämiseksi tärkeänä.

Työmarkkinatuen painopiste aktiivitukeen

Työmarkkinatukiuudistusta jatketaan vuonna 2007 tavoitteena siirtää työmarkkinatuen painopistettä passiivituesta aktiivitukeen ja kannustaa työnhakijoita ammatilliseen ja alueelliseen liikkuvuuteen. Pitkään työmarkkinatukea saaneille tarjotaan tehostetusti työllistymistä auttavia aktiivitoimenpiteitä, kuten palkkatuetta työtä, työharjoittelua ja -kokeilua, työelämävalmennusta, työvoimakoulutusta, kuntoutusta ja kuntouttavaa työtoimintaa. Vuonna 2007 aktiivitoimenpiteitä lisätään keskimäärin 4 000 työttömälle.

Talousarviossa ehdotetaan lisäpanostuksia työnhakijoiden kannustamiseen ammatilliseen ja alueelliseen liikkuvuuteen. Liikkuvuutta edistä-

viä toimia ovat työmatkavähennyksen enimmäismäärän korottaminen, matka-avustuksena maksettavan työmarkkinatuen enimmäiskeston pidentäminen kahdesta kuukaudesta neljään sekä esitys uudesta enintään 700 euron suuruisesta muuttoavustuksesta. Valiokunta toteaa, että liikkuvuuteen vaikutetaan myös liikennepoliittikan kautta. Puuttuvat tai puutteelliset julkiset liikenneyhteydet estävät käytännössä monen työttömän mahdollisuuden osallistua aktiivitoimiin tai hakeutua töihin.

Työmarkkinatukiudistuksella muutettiin tuen saantiehtoja. Jos 500 päivää työttömyydenaikaista työmarkkinatukea tai työttömyyspäivärahalla siirtynyt 180 päivää työmarkkinatukea saanut työtön kieltäytyy osallistumasta hänelle soveltuvaan työllistymistä edistävään toimenpiteeseen, oikeus työmarkkinatukeen lakkauteaan toistaiseksi.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tammi—elokuussa 2006 annettiin työmarkkinatuen lakkauttamislausunto yhteensä 4 300 henkilölle, joista vajaa 800 ei uusinut työnhakuaan ja jäi siten työhallinnon seurantatoimenpiteiden ulkopuolelle. Valiokunta pitää tärkeänä, että näiden yhteiskunnan suojaverkon piiristä putoavien tilanteeseen puututaan välittömästi ja järjestetään heille yhdessä sosiaalitoimen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa eri toimenpiteiden muodostama työllistymispolku, joka tarvittavan kuntoutuksen tai muiden erityistöimien jälkeen johtaa takaisin työmarkkinoille, tai huolehditaan heidän saamisestaan eläkeratkaisujen piiriin.

Valiokunta pitää tärkeänä, että työmarkkinatukea saavia kannustetaan osallistumaan aktiivitoimenpiteisiin. Valiokunta katsoo, että toimenpiteen ajalta maksettavaa ylläpitokorvausta tulisi nostaa nykyisestä 8 eurosta 10 euroon, jotta aktiivitoimenpiteeseen osallistuminen olisi aina myös taloudellisesti mahdollista ja siitä jäisi jotakin käteen matka- ja ruokailukulujen jälkeen. Valiokunnan saamien laskelmien mukaan ylläpitokorvauksen korottaminen kahdella eurolla maksaisi noin 20 miljoonaa euroa vuodessa. Valiokunta pitää tärkeänä korottaa ylläpitokor-

vauksen määrää aktiivitoimiin osallistumisen kannustavuuden lisäämiseksi.

Vaikeasti työllistyvien pääsy avoimille työmarkkinoille edellyttää usein useista toimenpiteistä koostuvan yksilöllisen työllistymispolun rakentamista. Jotta työllistymisedellytysten kehittyminen ei katkeaisi välillä, toimenpiteiden muodostamasta kokonaisuudesta tulisi saada mahdollisimman aukoton niin, että toimenpiteiden väliin ei jäisi työttömyysjaksoja.

Ennen avoimia työmarkkinoita tarvitaan monen pitkäaikaistyöttömän kohdalla ns. välityömarkkinoita, joilla tulisi olla myös pitkäaikaisempia työpaikkoja. Yksi väline välityömarkkinoiden kehittämiseksi ovat sosiaaliset yritykset, joita koskevan lainsäädännön kehittämisestä valiokunta on juuri antanut lausunnon työministeriölle (TyVL 15/2006 vp). Valiokunta kiirehtii asiaa koskevan hallituksen esityksen antamista, jotta tarvittavat muutokset voidaan saada voimaan vuoden 2007 alusta.

Palvelurakenneuudistus ja työhallinnon tuottavuusohjelma

Työvoimapalvelun rakenteellinen uudistus saatetaan loppuun kuluvan vuoden aikana. Vuonna 2007 toiminnassa on 38 työvoiman palvelukeskusta, joissa samaan toimipisteeseen on koottu vaikeimmin työllistyvien julkiset työvoimapalvelut sekä kuntien sosiaali- ja terveystoimen ja Kansaneläkelaitoksen palvelut. Työvoimatoimistoihin perustetuissa työnhakukeskuksissa panostetaan työnhakijoiden omatoimisen työnhauksen tukemiseen. Asiakaspalvelussa käytetään entistä enemmän verkkopalveluja, joiden kautta tarjotaan tietoa työ- ja koulutusmahdollisuuksista, työelämästä ja työmarkkinoista.

Valiokunta pitää onnistuneena vaikeasti työllistyvien palvelujen kokoamista työvoiman palvelukeskuksiin, joissa asiakkaille voidaan moniammatillisesti tarjota kuntouttavia ja aktivoivia toimenpiteitä sekä tukea elämänhallinnassa ja työhauksessa. Valiokunta pitää tärkeänä, että palvelukeskusten toimintaa seurataan ja huolehditaan parhaiden käytäntöjen levittämisestä sekä varmistetaan palvelukeskusten tarvitsemien re-

surssien riittävyys. Lisää resursseja tarvittaisiin varsinkin mielenterveys- ja päihdepalvelujen järjestämiseen. Kuntoutumispalvelujen niukuus estää palvelukeskusten asiakkaita pääsemästä työllistymispolullaan eteenpäin. Samalla valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että palvelukeskukset eivät pysty ottamaan asiakkaikseen läheskään kaikkia pitkäaikaistyöttömiä, jotka olisivat niiden palvelujen tarpeessa. Valiokunta pitää tärkeänä, että palvelukeskusten toimintaa pyritään laajentamaan tarvetta vastaavaksi.

Verkkopalvelujen kehittäminen parantaa palvelujen saatavuutta ja lisää tehokkuutta. Kaikki työttömät eivät kuitenkaan osaa käyttää verkkopalveluja, eikä heillä ole käytettävissään välineitä verkkopalvelujen täysimääräiseen hyödyntämiseen. Tärkeää onkin huolehtia, että kaikki palvelut säilyvät myös verkkopalvelujen ulkopuolella olevien työttömien saatavilla.

Työvoimatoimistoverkon uudistus jatkuu vuonna 2007, ja työvoimatoimistojen määrä vähenee entisestään. Valiokunta pitää ymmärrettävänä uudistuksella tavoiteltuja tehokkuus- ja toiminnan yhtenäistämistietoja. Valiokunta korostaa kuitenkin, että uudistus ei saa vaarantaa alueellista tasa-arvoa eikä palvelujen saavutettavuutta. Nykyaikainen työvoimatoimisto toimii aktiivisesti yhteistyössä oman seutukuntansa kuntien, elinkeinoyhtiöiden ja yritysten kanssa. Tämä yhteys saattaa heikentyä, jos työvoimatoimiston maantieteellinen toimialue laajenee liian suureksi.

Työministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelmalla pyritään vähentämään 380 henkilöä vuosina 2007–2011. Työministeriön käsityksen mukaan vähennykset pystytään hoitamaan esimerkiksi talous- ja henkilöstöhallintoa kehittämällä ilman, että työnhakijoiden ja työnantajien palvelut kärsivät. Valiokunta korostaa, että työhallinnon avaintehtävät — osaavan työvoiman välittäminen työvoimaa tarvitseville yrityksille ja työnhakijoiden työllistymisen edistäminen — vaikeutuvat koko ajan työvoiman niukentuessa ja vaikeasti työllistyvien palvelutarpeen kasvaessa. Työhallinnon resurssien vähentäminen työttömien määrän vähentyessä voi osoittau-

tua ongelmalliseksi, koska palvelutarpeisiin räätälöity, oikea-aikainen palvelu vaatii jatkossa entistä enemmän korkeatasoista, asiantuntevaa työvoimaa työvoimatoimistoihin.

Työnantajapalvelujen kehittäminen

Työvoiman saannin vaikeutuessa työvoimatoimistojen ja alueen yritysten yhteistyön merkitys korostuu. Työvoimatoimistojen tulisi kannustaa yrityksiä pohtimaan yrityksen työnantajakuvan vaikutuksia työvoiman saantiin ja keinoja, joilla tilannetta voitaisiin parantaa.

Yrityksen tulisi ennakoida tulevaa työvoiman tarvettaan ja suunnitella yhdessä työvoimatoimiston kanssa, miten tarpeet voidaan tyydyttää esimerkiksi yhteishankinta- ja oppisopimuskoulutuksen avulla. Talousarvioesityksessä esitetään yhteishankintakoulutukseen merkittävää lisäystä. Tämän kunnianhimoisen tavoitteen saavuttaminen edellyttää yhteishankintakoulutuksen aktiivista markkinointia yrityksille.

Talousarvioesityksessä esitetään lisättäväksi ammatillisena lisäkoulutuksena annettavan oppisopimuskoulutuksen määrää noin 3 000 opiskelijalla (luku 29.20.). Oppisopimuskoulutuksena järjestettävästä lisäkoulutuksesta valtaosa kohdistuu ns. työelämän näyttötutkintoihin eli ammatti- tai erikoisammattitutkintoon johtavaan koulutukseen. Tämä koulutus on osoittautunut hyvin aikuisväestön uudelleen koulutukseen soveltuvaksi, ja sen kysyntä on ylittänyt selvästi tarjonnan. Valiokunta puoltaa työmarkkinajärjestöjen aloitteesta ehdotettua oppisopimuskoulutuksena toteutettavan ammatillisen lisäkoulutuksen nostamista 25 000 opiskelijaan.

Valiokunta painottaa erityisesti oppisopimuskoulutuksella saatuja hyviä työllistymistuloksia niin nuorten kuin pitkäaikaistyöttömienkin osalta. Valiokunta pitää tärkeänä, että oppisopimuskoulutuksen käyttöä pyritään merkittävästi lisäämään myös ammatillisen peruskoulutuksen osalta. Vaikka sitä ei ole samalla tavoin kiintiöity kuin lisäkoulutusta, kysynnän kasvaessa ei ole ollut mahdollisuuksia myöskään sen lisäämiseen tarvetta vastaavasti. Valiokunnan saaman tiedon mukaan vuoden 2006 toisessa lisätalous-

arviossa on tarkoitus esittää tähän koulutukseen lisärahoitusta. Valiokunta pitää lisärahoitusta tärkeänä. Valiokunta korostaa myös toimia, joilla oppisopimuskoulutukseen halukkaat työnhakijat ja oppisopimuspaikkoja tarjoavat yritykset saadaan paremmin kohtaamaan.

Työnantajilla on mahdollisuus selata niiden työnhakijoiden tietoja, jotka ovat ilmoittaneet tietonsa ns. cv-rekisteriin. Valiokunta pitää tärkeänä, että palvelua kehitetään ja markkinoidaan entistä tehokkaammin niin työnhakijoille kuin työnantajillekin. Samalla tulee selvittää, voidaanko järjestelmää kehittää niin, että työvoimatoimistoissa kysyttäisiin asiakkailta, haluavatko he tietojensa olevan verkkopalvelujen kautta palveluun rekisteröityneiden työnantajien katsottavissa.

Työelämän kehittämisohjelma

Työelämän kehittämisohjelman (TYKES) määrärahat on talousarvioesityksessä palautettu vuoden 2006 tasolle, ja välitön kriisi toiminnan supistuksineen ja henkilöstön vähentämisineen on tällä kertaa vältetty. Talousarvioesityksen valmistelussa olleet paineet määrärahojen vähentämiseksi kuvaavat kuitenkin hyvin koko hallituskauden jatkunutta epävarmuutta ohjelman määrärahojen kehityksestä, vaikka ohjelmakausi käynnistettiin hallituksen lupauksella vahvistaa työelämäohjelman resursseja. Tämä epävarmuus on monella tavalla vaikuttanut ohjelman mahdollisuuksiin ja uskottavuuteen.

Ongelmallista on, ettei valtion talouteen liittyvässä valmistelutyössä ja päätöksenteossa nähdä työelämän kehittämisen merkitystä. Talouden perusedellytykset ja koko kansallinen kilpailukyky syntyvät arkisessa työssä, työpaikoilla, työorganisaatioissa ja yrityksissä. Kysymys on siitä, miten joustavasti yrityksissä reagoidaan asiakkaiden tarpeisiin ja miten hyvin ne kykenevät jatkuvasti tarjoamaan asiakkailleen lisäarvoa tuottavia ratkaisuja. Mahdollisuutemme kilpailla määrällä ja työvoimakustannuksilla ovat tunnetusti hyvin rajalliset. Valiokunta korostaa, että yhteiskunnan on yhdessä työmarkkinajärjestöjen ja elinkeinoelämän kanssa pyrittä-

vä systemaattisesti luomaan edellytyksiä sellaiselle luovalle työotteelle, jossa asiakkaiden ongelmiin jatkuvasti kehitetään uusia ja parempia ratkaisuja. Suomalaisten yritysten menestys ja sen myötä työllisyyden kehitys riippuvat siitä, miten tämän työotteen omaksuminen työpaikoilla onnistuu. Työelämän ja johtamisen kehittämisen ovat avainasemassa myös pyrittäessä työntekijöiden jaksamisen parantamiseen ja työurien pidentämiseen.

Valiokunta on vaalikauden aikana useaan otteeseen korostanut työelämän kehittämisen ja TYKES-ohjelman merkitystä ja esittänyt määrärahojen lisäämistä tämän toiminnan tehostamiseen. Näyttää kuitenkin siltä, että ohjelmaluonteisena ei toiminnan rahoitusta pystytä turvaamaan sen merkitystä vastaavalle tasolle. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus selvittää, miten työelämän kehittämistoiminnan pitkäjänteinen rahoitus voidaan turvata.

Työelämä ja terveys

Työolosuhteet ja työilmapiiri vaikuttavat työntekijöiden terveyteen monin tavoin. Tuki- ja liikuntaelinsairauksien synty selittyy usein työergonomiassa olleilla puutteilla. Työilmapiiri, johtamisen ongelmat ja työjärjestelyt ovat puolestaan monesti syynä masennuksen ja työuupumuksen kehittymiseen. Työsuojelulla ja työterveydenhuollolla onkin avainasema monien kansantautiemme ennaltaehkäisyssä.

Työterveydenhuolto voi myös kiinnittää työntekijöiden huomiota terveyden edistämiseen ja haitallisten tapojen vaikutuksiin. Tykytoiminta voi parhaimmillaan innostaa ja kannustaa liikkuamiseen ja elämäntapamuutoksiin. Yhdessä liikuminen voi edistää myös sosiaalisten suhteiden solmimista ja yhteisöllisyyden kehittymistä.

Valiokunta korostaa, että terveyden ylläpito ja edistäminen sekä sairauksien ennaltaehkäisy tuottavat moninkertaisesti takaisin niihin tehdyt panostukset hyvinvoinnin lisääntymisenä, työpoissaolojen vähentymisenä, eläköitymisen lykkäytymisenä ja säästyvinä sosiaali- ja työterveyshuollon kustannuksina.

Työttömien terveydenhuolto

Valtion vuoden 2006 talousarvioon otettiin kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin maksettaviin valtionosuuksiin eduskuntakäsittelyn yhteydessä miljoona euroa käytettäväksi pitkäaikaistyöttömien terveystarkastuksiin. Sosiaali- ja terveysministeriön kunnille keväällä 2006 lähettämässä kirjeessä korostetaan, että pitkäaikaistyöttömien terveydenhuoltoa tulee tehostaa yhteistoiminnassa työvoiman palvelukeskusten kanssa.

Nykyisistä sosiaali- ja terveyshallinnon seurantajärjestelmistä ei ole saatavissa kattavaa tietoa siitä, miten määräraha on kunnissa käytetty. Työttömien Valtakunnallisen Yhteisjärjestön kautta valiokunta on saanut tietoja joidenkin kuntien tilanteesta. Näyttää siltä, että useissa kunnissa valtionavun lisäyksellä ei ole ollut näkyviä vaikutuksia työttömien terveydenhuollon kehitykseen. On kuitenkin myös monia ilahduttavia esimerkkejä. Joissakin kunnissa on lähetetty kaikille työttömille terveystarkastus ja ohjattu työttömiä heidän tarvitsemiinsa terveyspalveluihin. Useissa kunnissa rahat on ohjattu työvoiman palvelukeskukselle ja käytetty siellä työttömien terveydenhuollon tehostamiseen.

Valiokunta pitää ilahduttavana, että talousarvioesitykseen sisältyy esitys 1,5 miljoonan euron määrärahasta pitkäaikaistyöttömien terveydenhuoltoon. Saadun tiedon mukaan määräraha on tarkoitus ohjata hankerahoituksena joillekin kokeilupaikkakunnille. Hanke toteutettaisiin sosiaali- ja terveysministeriön ohjauksessa Stake-sin, työterveyslaitoksen ja kyseisten paikkakuntien työvoiman palvelukeskusten yhteistyönä. Hankkeen tuloksena pyritään luomaan sellainen toimintamalli, joka voitaisiin jatkossa ulottaa kaikkiin työvoiman palvelukeskuksiin.

Valiokunta korostaa, että väestöryhmien terveyserot ovat huolestuttavan suuret ja työkyvyssä olevat puutteet ovat monessa tapauksessa este työllistymiselle ja muodostavat syrjäytymisuhan. Työllistymisen parantaminen edellyttää, että työttömien terveydentilaan kiinnitetään nykyistä kokonaisvaltaisemmin huomiota. Erityisesti pitkäaikaistyöttömillä on runsaasti sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia, joiden hoitami-

nen vaatii tavanomaisia palveluja voimakkaampaa panostusta. Valiokunta pitää tärkeänä määrärahan kohdentamista työvoiman palvelukeskuksille luotavan toimintamallin kehittämiseen. Samalla valiokunta kuitenkin toteaa, että palvelukeskukset pystyvät palvelemaan vain osaa pitkäaikaistyöttömistä. Näin ollen suuri osa pitkäaikaistyöttömistäkin jää terveystarkastustoiminnan tavoittamattomiin. Jotta työllistymisen esteenä olevat terveydelliset ongelmat voitaisiin selvittää kaikkien työttömien osalta, tarvittaisiin työssäkäyvien työterveyshuoltoa vastaavan toiminnan ulottamista kaikkiin työttömiin.

Valiokunta korostaa työttömien yhdistysten merkitystä paitsi pitkäaikaistyöttömien työllistämisen myös työttömien sosiaalisen toiminnan ja vertaistuen järjestämisessä. Valiokunta pitää tärkeänä työttömien yhdistysten toiminnan tukemista niin, että yhdistysten arvokasta työtä työttömien terveyden ja sosiaalisen toimintakyvyn edistämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi pystytään kehittämään.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä

Hallitus on 6.10.2006 antanut eduskunnalle esityksen (HE 183/2006 vp) ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän toteuttamisesta. Uhrien auttaminen tapahtuisi turvapaikanhakijoiden vastaanottojärjestelmän yhteydessä.

Työministeriö vastaa ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän kehittämisestä ja koordinoimisesta. Uhrien auttamisen piirissä on arvioitu vuoden 2007 aikana olevan noin 40 henkilöä. Auttamisen kustannuksiin vaikuttavat henkilöiden määrän lisäksi tapauksien käsittelyn pituus ja tarvittavat palvelut. Toiminnan kustannuksiksi ensimmäisen vuoden aikana on arvioitu noin 1,4 miljoonaa euroa. Talousarvioesityksen momenteilta 34.07.21 ja 34.07.63 puuttuu kuitenkin maininta mahdollisuudesta maksaa ihmiskaupan uhrien auttamisesta ja auttamisjärjestelmän perustamiskustannuksista aiheutuvia menoja.

Valiokunta esittää, että

momenttien 34.07.21 ja 34.07.63 perusteluihin lisätään maininta mahdollisuudes-

ta maksaa ihmiskaupan uhrien auttamisesta ja auttamisjärjestelmän perustamiskustannuksista aiheutuvia menoja.

Työsuojelupiirien resurssit

Harmaan talouden ja ulkomaalaisten työntekijöiden hyväksikäytön ehkäisemiseksi tarvitaan tehostettuja valvontatoimia. Työsuojeluviranomaisille on viime vuosina annettu tähän toimintaan liittyviä valvontatehtäviä useiden lainsäädäntömuutosten yhteydessä. Vuoden 2005 talousarviossa lisättiin valiokunnan aloitteesta työsuojelupiireille määrärahat 12 uuden tarkastajan viran perustamiseen näihin valvontatehtäviin. Eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan hallituksen esitys tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käyttäessä (HE 114/2006 vp). Esityksen mukaan lain noudattamista valvoisivat työsuojeluviranomaiset ja myös laiminlyöntimaksun määräämistä koskevat asiat käsiteltäisiin työsuojelupiireissä. Talousarvioesityksessä on ehdotettu 700 000 euron lisäystä työsuojelupiireille näistä uusista valvontatehtävistä johtuviin henkilöstön palkkaus- ja muihin menoihin. Valiokunta pitää ehdotettuja resurssilisäyksiä tärkeinä ja tarpeellisina, jotta valvontatoiminta voidaan asianmukaisesti hoitaa.

Tasa-arvovaltuutetun toimiston resurssit

Valiokunta kiinnittää huomiota tasa-arvovaltuutetun toimiston henkilöresursseihin. Tasa-arvolain uudistuksen myötä tasa-arvovaltuutetun velvoitteeksi tuli valvoa tasa-arvosuunnittelua työpaikoilla ja uuden palkkakartoituksen toimeenpanoa. Oppilaitoksia koskevat tasa-arvo-

lain uudet säännökset laajensivat tasa-arvolain syrjintäsäännökset sekä tasa-arvosuunnittelua koskevat velvoitteet myös oppilaitoksiin. Eduskunta edellytti tasa-arvolain hyväksymisen yhteydessä, että hallitus huolehtii tasa-arvolainsäädännön toteuttamisen ja valvonnan edellyttämistä voimavaroista.

Talousarvioesitystä valmisteltaessa tasa-arvovaltuutetun toimistoon esitettiin määrärahaa yhden lisäviran perustamiseen. Budjettiriihen käsittelyssä esitys kuitenkin poistettiin.

Valiokunta pitää tärkeänä, että tasa-arvovaltuutetulle turvataan riittävä henkilöstö paitsi tasa-arvolain muutoksesta aiheutuneisiin lisätehtäviin myös tasa-arvolain mukaisten lausuntoasioiden ripeään käsittelyyn. Tällä hetkellä vanhimmat tasa-arvovaltuutetun toimistossa käsiteltävänä olevat lausuntopyynnöt ovat vuodelta 2004. Valiokunta katsoo, että resurssipula voi aiheuttaa ongelmia kansalaisten oikeusturvalle, koska lausuntoasioiden käsittelyn viivästymisen vuoksi syrjintää kokenut ei aina uskalla käynnistää prosessia säädettyssä määräajassa muun muassa oikeudenkäyntikuluja koskevan riskin takia.

Valiokunta esittää,

että momentille 33.01.21 lisätään 75 000 euroa käytettäväksi yhden uuden viran perustamiseen tasa-arvovaltuutetun toimistoon.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

TyVL 19/2006 vp — HE 122/2006 vp

Helsingissä 13 päivänä lokakuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jukka Gustafsson /sd	Markus Mustajärvi /vas
vpj.	Anne Holmlund /kok	Terhi Peltokorpi /kesk
jäs.	Sari Essayah /kd	Leena Rauhala /kd
	Susanna Haapoja /kesk	Jukka Roos /sd
	Anneli Kiljunen /sd	Tero Rönni /sd
	Esa Lahtela /sd	Arto Satonen /kok
	Pehr Löf /r	Pekka Vilkuna /kesk
	Rosa Meriläinen /vihr	vjäs. Paula Risikko /kok.
	Riikka Moilanen-Savolainen /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelu

Huolimatta jo pitkään jatkuneesta erittäin myönteisestä talouden kasvusta on 14—15 % työikäisistä suomalaisista työttömänä, tukityöllistettynä tai työllisyyskoulutuksessa. Työministeriön VATT:lla teettämät tutkimukset osoittavat, että merkittävä osa työllisyysmäärärahoista käytetään toimenpiteisiin, joiden vaikuttavuus työllistymisen kannalta on vähäinen tai jopa olematon. Myös Valtiontalouden tarkastusvirasto on tarkastuskertomuksissaan kritisoinut nykymuotoista työllisyyspolitiikkaa tehottomaksi. Sen mukaan osalle työvoimakoulutuksesta näyttäisi olleen jopa haittaa työnsaannissa. Myös lyhyet yhden tai kahden kuukauden koulutukset ovat osoittautuneet hyödyttömiksi.

Työministeriöllä jäi vuonna 2005 käyttämättä varsinaisia työllisyysmäärärahoja yli 35 miljoonaa euroa. Vuoden 2006 talousarviossa työllisyysmäärärahoja lisättiin 15 miljoonalla eurola. Ennakkotietojen mukaan tänä vuonna jää jälleen huomattava osa työllisyysmäärärahoista käyttämättä. Tästä huolimatta hallitus esittää ensi vuodelle noin 13 miljoonan euron lisäystä työllisyysmäärärahoihin.

Osa työllistämistoimista on osoittautunut tehokkaiksi. Yksityisen sektorin tukityöllistäminen on edistänyt merkittävästi työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Myös oppisopimuskoulutus on osoittautunut tehokkaaksi, samoin starttiraha. Kotitalousvähennyksen vaikutukset ovat tutkitusti olleet erittäin myönteiset. Työllisyysmäärärahojen suuntaaminen näiden toimien rahoittamiseen olisi työllisyyden kannalta huomattavasti järkevämpi ja tuloksekkaampi tapa vähentää työttömyyttä.

Lisäksi toisella paikkakunnalla työn vuoksi viikoittain asuville perheellisille henkilöille tulisi myöntää 3 000 euron vähennys tuloverotuksessa. Tämä parantaisi työllisyyttä ja helpottaisi työn kysynnän ja tarjonnan alueellisia kohtaamisto-ongelmia.

Hyvinvointiyhteiskunnan rahoituksen turvaaminen edellyttää työllisyysasteen nostamista.

Työllisyyden parantamiseksi ja toimenpiteiden vaikuttavuuden varmistamiseksi työllisyysmäärärahoista 122 miljoonaa euroa tulisi siirtää käytettäväksi tehokkaampiin työllisyyttä edistäviin toimenpiteisiin, kuten edellä mainittuihin kotitalousvähennyksen parantamiseen, oppisopimuskoulutuksen ja työpajatoiminnan lisäämiseen sekä työstä johtuvan kakkosasunnon kustannusten korvaamiseen.

Määrärahan leikkaus tulee kohdentaa erityisesti valmentavaan työvoimakoulutukseen, julkisen sektorin tukityöllistämiseen ja ammatillisen koulutuksen lyhyisiin, vaikuttavuudeltaan heikkoihin, kursseihin.

Eriävä mielipide

Edellä olevan perusteella katsomme, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan olisi tullut esittää,

*että valtiovarainvaliokunta vähentää valtion vuoden 2007 talousarvion momentilta 34.06.51 122 000 000 euroa työllistämis-, koulutus- ja erityistoi-
miin osoitetusta määrärahasta käytettäväksi tehokkaampiin työllisyyttä edistäviin toimenpiteisiin.*

Helsingissä 13 päivänä lokakuuta 2006

Anne Holmlund /kok
Arto Satonen /kok
Paula Risikko /kok

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2***Perustelut***

Valtion talousarvioesitykseen vuodelle 2007 ei sisälly vielääkään työttömyysaikaisen perusturvan tasokorotusta. Työttömyys on suurin suomalaisen köyhyyden yksittäinen syy, ja siksi on vastuutonta, ettei edes vaalikauden viimeisessä talousarviossa esitetä korotusta työttömyysturvaan tai työttömien verotuksen lieventämistä. Työttömäthän eivät hyödy vähennyksistä kuten esimerkiksi eläkeläiset tai työssä käyvät vaan työttömien verotus on tiukinta verrattuna samansuuruista tuloa saavien muiden väestöryhmien verokohteluun.

Vaikka työpaikkojen määrä on kasvanut ja työllisyysaste noussut, vaikeimmin työllistyvien ryhmä ei pienene samassa suhteessa. Tulevaisuudessa Suomessa nähdään yhtä aikaa kor-

kea työttömyys ja työvoimapula. Kaikkia työttömiä ei voida pakottaa muuttamaan, ja lisäksi monella on muita ongelmia työttömyyden lisäksi. Varmuus työttömyyden aikaisesta perusturvasta parantaa vaikeasti työllistyvän henkilön työmarkkina-asemaa ja työllistymismahdollisuuksia eikä suinkaan heikennä niitä. Siksi työttömyysturvan tasokorotus on välttämätön.

Eriävä mielipide

Edellä olevan perusteella katson,

että työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausunnossa olisi tullut todeta työttömyysturvan tasokorotuksen tarpeellisuus.

Helsingissä 13 päivänä lokakuuta 2006

Markus Mustajärvi /vas